

Razvoj slovenske sociologije - zgodovina
(slovenski sociologi: A. Ušeničnik, B. Zihlerl, J. Goričar)

Aleš UŠENIČNIK (1868 - 1952)

□

- 1* V začetku 20. stoletja je bila rimokatoliška cerkev najpomembnejša;
- 2* **Aleš Ušeničnik, duhovnik**, predvsem **filozof** (rektor univerze v Ljubljani; univerzitetni profesor; dekan teološke fakultete), je prvi človek Slovenec, ki je v slovenščini izdal knjigo z naslovom *Sociologija*, 1910, in sicer, še pred prvo svetovno vojno (sama knjiga ni pisana sociološko, vsebina je podobna katoliškemu družbenemu nauku, ki je predstavljen tako, da se približuje znanstvenem okviru in tako, da na nek način izpodbija druge tedanje katoliške nauke);
- 1* V tem času so liberalci in socialisti nasprotovali rimskokatoliški cerkvi in zagovarjali nekaj drugega kot katoliška cerkev (npr. odpravo zasebne lastnine);
- 2* AVTORITETA = star izraz, ki je po mnenju Ušeničnika osnovni princip v funkcioniranju družbe;
- 3* Avtoriteta ima svoj izvor v božanskem pravu, zato se sklicuje na to, npr. podarja vrednoto, kot je ta, da je treba spoštovati očeta in njegovo oblast;
- 4* Nad vsem pa bedi rimskokatoliška cerkev, ki posreduje avtoriteto državi, družini,... ;
- 5* Njegovo delo je pisano v starem jeziku - pisal pa je veliko tako knjig, kot razprav, člankov,...;
- 6* Je tudi eden od ustanoviteljev slovenske akademije (SAZU), ki je bila ustanovljena leta 1938 v Ljubljani.

dr. Andrej GOSAR

□

- 3* Dr. **Andrej Gosar** je bil pravnik, ekonomist, sociolog, filozof, politik, ki je zagovarjal kompromisne rešitve v delovanju družbe;
- 4* Njegovo delo na področju sociologije, se odvija med dvema vojnama, ko je obstajala enovita država in ni bilo formalne avtonomije. Takrat so najbolj proučevali in obravnavali alkoholizem, tuberkulozo,...;

Evgen SPEKTORSKI in Marko KOSIĆ

□

- 5* Evgen Spektorski in Marko Kosić sta poslana in Beograda v Ljubljano, da bi poučevala sociologijo,
- 6* Spektorski je bil izjemno izobražen, ki pa ni bil pravi sociolog, če tudi je napisal knjigo s pomenljivim naslovom *Zgodovina socialne misli*;
- 7* Kosić je kot profesor na Ljubljanski univerzi zagovarjal formalno sociologijo, se ukvarjal z oblikami družbenega življenja. Pomembno delo je *Toennies* (Skupnost in družba);
- 8* Po II. svetovni vojni so prišli na oblast komunisti, ki so bili zelo IDEOLOGIZIRANI in je med njimi, v prvem obdobju od leta 1945 - 55 veljalo prepričanje, da je sociologija izkrivljena, neznanstvena in zmotna predstava o družbi;
- 9* ZNANOST O DRUŽBI so imenovali HISTORIČNI (zgodovinski) MATERIALIZEM, ki je takrat veljal;

Boris ZIHERL (1910 - 1976)

□

- 10* **Boris Zihlerl**, predavatelj dialektičnega, kasneje historičnega materializma, organizator

samostojnega študija sociologije v Sloveniji na filozofski fakulteti v Ljubljani;

11* Napisal je veliko knjig, ena od njih je:

7* *Historični materializem*, ki je operacionalizacija Marxove teorije. V tej knjigi govori o družbi, zagovarja enostavno razlago družbenega življenja, ki jo najdemo pri Marxu, zato eni menijo, da siromaši Marxovo teorijo (temelj in nadgradnjo). Vse v družbenem življenju je mogoče pojasniti s tem, kakšna je BAZA, TEMELJ in VRHNJA GRADNJA, nadstavba, superstruktura oz. stopnja razvoja produkcijskih sredstev. Bazo tvorijo produkcijska sredstva (orodja) glede na stopnjo razvoja. Vsaka nadstavba je določena v bazi. Na univerzi so predavali so historični materializem in ne sociologijo. Spraševali so se, kakšne naj bodo družbene vede. Sociologija je okvir v katerem naj poteka proučevanje, raziskovanje družbenega življenja (vključno z Marxom, ki se ga upošteva).

8* Ko smo se sprli s Stalinom je v YU uveden drugačen socializem. Družbene vede so leta '56 sklenili, da naj marksizem in družbo predavajo v socioloških okvirjih.

9* Kmalu zatem so pričeli z univerzitetnim poukom sociologije. V YU (pri združenju filozofov in sociologov) so se pojavili štirje učbeniki:

- 1) Jože Goričar iz Sarajeva,
- 2) Radomir Lukić iz Beograda,
- 3) Ante Fijamengo in
- 4) Oleg Mandić iz Zagreba.

12* Počasi so se uveljavile tudi druge teorije in se seznanjajo z Webrom, Durkheimom, poleg marksističnih, npr. uveljavil se je FUNKCIONALIZEM, ki ustreza vladajoči ideologiji v komunistično socialist. družbi;

13* Vse zanima, iz katerih skupin (vertikalno strukturiranih) je družba sestavljena? Preučevali so slojno sestavo družbe in se spraševali ali gre za sloje ali za razrede?

14* Navidezno so bolj primerni razredi, ki pa predpostavljajo konfliktni značaj zato so na nek način tabu tema. Zato so ves bolj zagovarjali sloje, med katerimi ni spopadov. Sloji pa nimajo enak ekonomski in politični sestav oz. nimajo enakih nazorov. Sociologija je izvirala predvsem iz prava.

15* S študijem sociologije se je pričelo v 60 -ih letih. Takrat je to bilo na današnji FDV. Pričelo se je tudi z raziskovanjem. Obstajal je inštitut za sociologijo v Ljubljani;

16* Katoliška cerkev je prvi boter za sociologijo. Z raziskovanjem se je ukvarjala UDBA (politična policija, ki je zbirala podatke, tudi zapirala in preganjala);

17* Že okoli 50-letih so sklenili, da ne zadostuje, če nekaj samo slišiš. Prišli do sklepa da se z javnim mnenjem in strukturo družbe treba ukvarjati znanstveno.

18* Sklenili da bodo za to nekoga usposobili: v Sloveniji je bil to **Stane Saksida**, psiholog, ki se je poučeval v anketiranju. Potem postal direktor tega instituta za sociologijo.

19* 1968 l. prične nekaj, kar nikjer drugje v komunističnem svetu ni bilo možno, in sicer, stalni program slovenskega javnega mnenja (delali so vsakoletne raziskave javnega mnenja). Vodja slovenskega raziskovanja je bil **Niko Toš**. V 70-tih letih je torej npr. upadala religioznost, v 80-tih, pa se je spet dvignila (dvignil se je tudi življenjski standard);

20* Torej, najprej je še bil socialistični nazor prepričljiv, potem pa več ne. Ko je v 80-tih letih umrl Tito, so se začela kreganja in je šlo vse narobe;

10* Naj še omenim **Mirka Kosića**, ki je bil tudi profesor na ljubljanski fakulteti, ukvarjal pa se je s formalno sociologijo oz. z oblikami družbenega življenja.

Jože GORIČAR

□

21* Jože Goričar je najbolj pomembna oseba za sociologijo, takoj za njim pa Stane Saksida;

22* Bil je zraven ob ustanovitvi univerzitetne oz. osrednje družboslovne knjižnice Imenovane po njem.

23* Učbenik, ki ga je napisal je doživel več izdaj v Beogradu kot v Ljubljani.

